

AKTUÁLNE O EFEKTÍVNOM VYUČOVANÍ ROMÁNSKYCH JAZYKOV

Renáta Bojničanová

Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Humayová, Zuzana – Malovecký, Mojmir – Štangová, Lenka – Štrbáková, Radana – Lenzi Kučmová, Alexandra – Valentovičová, Zuzana. 2022. *Ako efektívne vyučovať maturitné témy románskych jazykov (francúzština, španielčina, taliančina) – teória a prax. 1. časť.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 174 s. ISBN 978-80-223-5361-8

Klimová, Katarína – Medveczká, Mária – Štrbáková, Radana – Tóth, Zuzana. 2022. *Ako efektívne vyučovať maturitné témy románskych jazykov (francúzština, španielčina, taliančina) – teória a prax. 2. časť.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 62 s. ISBN 978-80-223-5539-1

Publikácia *Ako efektívne vyučovať maturitné témy románskych jazykov (francúzština, španielčina, taliančina) – teória a prax, 1. časť a 2. časť* je výsledkom práce kolektívu autorov a autoriek v Katedry románskych jazykov a literatúr PdF UK a spája sa v nej teoretický základ výučby cudzích jazykov a jeho praktická aplikácia v oblasti jazykového vzdelávania. Zloženie autorských kolektívov je optimálne na to, aby pokrylo škálu troch románskych jazykov a aj rozličné aspekty vyučovacieho procesu, a je prirodzené, že vznikla na pôde Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského, ktorá pripravuje budúcich učiteľov. Pracovníci tejto katedry sú v blízkom kontakte s problematikou sekundárneho vzdelávania, neobmedzujú sa však striktne iba na túto oblasť, ale zahŕňajú ju do širšieho kontextu aktuálnych trendov v didaktike cudzích jazykov.

Na úvod treba pripomenúť, že publikácia má dve na seba nadväzujúce časti, ktoré sa odlišujú tým, že prvá časť (Humayová a kol., 2022) má jednoznačne praktické zameranie a druhá časť (Klimová a kol., 2022) je orientovaná na teóriu.

Ako efektívne vyučovať maturitné témy románskych jazykov (francúzština, španielčina, taliančina) – teória a prax, 1. časť je koncipovaná ako súbor pracov-

ných listov s úlohami a cvičeniami, užitočnými v procese prípravy na maturitnú skúšku. Jej autormi sú vysokoškolskí pedagógovia aj učitelia z praxe, ktorí poznajú potreby žiakov zo svojho profesionálneho pôsobenia. Ako píše autori v *Úvode* (s. 9 – 10), spôsob a miera použitia tohto materiálu závisí od konkrétneho učiteľa alebo praxujúceho študenta, ponúka sa ako flexibilne použiteľný doplnkový podklad pri príprave študentov na maturitnú skúšku z niektorého románskeho jazyka. Publikácia obsahuje pracovné listy z francúzskeho jazyka (s. 11 – 63), španielskeho jazyka (s. 64 – 125), talianskeho jazyka (s. 126 – 173), v ktorých „sa prepájajú inovatívne trendy vo vyučovaní cudzích jazykov s overenými postupmi“ (s. 9). Cvičenia a úlohy sú zamerané na rozvoj komunikačných jazykových činností a stratégií, konkrétne na gramatiku a slovnú zásobu; každá jazyková časť končí výberom bibliografie, autentických textov a audiovizuálnych materiálov.

Na rozdiel od toho, v publikácii *Ako efektívne vyučovať maturitné témy román-ských jazykov (francúzština, španielčina, taliančina) – teória a prax, 2. časť* kolektív autoriek predkladá teoretickú bázu na efektívne vyučovanie maturitných tém, a hoci obsahuje aj praktické úlohy, tieto majú iba doplnkovú funkciu. Návrhy aktivít sú modelovými príkladmi úloh, demonštrujúcimi určitý prístup či metódu, a nie definitívne koncipovanými pracovnými listami. Aplikácia týchto úloh a miera ich použitia závisí od konkrétnej situácie, konkrétneho učiteľa či praktizujúceho študenta, pričom sa apeluje na flexibilitu v konkrétnom kontexte výučby. Použitá terminológia sa opiera o *Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky* z roku 2017 a o *Doplňujúce vydanie* z roku 2022, ako aj o *Doplňujúce vydanie* vo francúzskom, španielskom a talianskom jazyku z roku 2020. Viac o zásadách práce s terminológiou, predovšetkým s ohľadom na cudzojazyčné varianty, vysvetľujú autorky v *Úvode* 2. časti publikácie.

Cieľom druhej časti publikácie je predstaviť inovatívne smery a tendencie v didaktike cudzích jazykov, a tieto sú prezentované v syntetizovanej, stručnej a prístupnej forme. Prístupnosť spracovania súvisí s tým, že publikácia smeruje do oblasti praxe, takže dôraz je na jej „praktickosti“. Ak použijeme najstručnejšou a najvýstižnejšiu formuláciu, autorky majú za cieľ pomôcť učiteľom nasmerovať ich k efektívnej príprave žiakov na maturitné skúšky.

V zhode s týmto poslaním si autorky zvolili prehľadnú a logickú štruktúru, spočívajúcu v štyroch rovnomerne – hĺbkou spracovania aj počtom strán, rozvrhnutých kapitol. Dve z nich spracúvajú širší kontext informácií o súčasných smeroch vo výskume osvojovania, učenia sa a vyučovania cudzích jazykov, a dve sú zamerané špecificky na užšie vybraný aspekt vo vyučovacom procese.

V prvej kapitole s názvom *Teoretické pohľady na učenie sa cudzích jazykov* (s. 7 – 14) autorky predkladajú prehľad aktuálnych tendencií v didaktike cudzích jazykov s cieľom, „aby sa budúci učitelia vedeli lepšie orientovať v rozmanitosti metód a didaktických postupov a vedeli ich kriticky hodnotiť“ (s. 7). Objasňujú pôvod

rozličných všeobecne známych názorov na efektívne vyučovanie jazykov, ktoré vznikli na základe interpretácie rôznych vedecky sformulovaných teórií, pričom široké publikum učiteľov si ich pôvod často neuvedomuje. Zvlášť sa venujú objasneniu experimentálnej metódy „jazykovej immerzie“, reprezentujúcej formu výučby zameranej prevažne na obsah. Autorky ďalej vysvetľujú pozitívne a negatívne stránky výučby zameranej na obsah v porovnaní s výučbou zameranou na formu. Ďalej vysvetľujú obsah pojmu „komunikačné jazykové kompetencie“ ako základnej kategórie, s ktorou pracuje *Spoločný európsky rámec pre jazyky* (SERR), a zdôrazňujú, že vo vyučovacom procese je dôležité rozvíjať vyvážené všetky jej komponenty. Jednou z metód schopnou zabezpečiť takýto vyvážený rozvoj je vyučovanie založené na úlohách. Úspešnosť vyučovania však závisí od mnohých iných faktorov. V súčasnej „postmetodickej dobe vo vyučovaní cudzích jazykov“ (s. 14) prevláda názor, že dobrým riešením je kombinácia rozličných teoretických a metodologických prístupov, zvolených v závislosti od potrieb učiacich sa a od kontextu.

Druhá kapitola, *Vybrané aspekty rozvoja komunikačnej kompetencie v kontexte prípravy na maturitnú skúšku* (s. 15 – 30), rozvíja do hĺbky vybrané aspekty „komunikačných kompetencií“, zvlášť komunikačnej jazykovej kompetencie. V rámci jej rozvoja sa ako podstatné javí rozvíjať také vlastnosti učiaceho sa, akými sú autonómia – „pripravenosť prevziať zodpovednosť za svoje učenie sa“ (s. 19), motivácia – vnútorná a vonkajšia, a angažovanosť v zmysle „aktívnej účasti učiacich sa“ (s. 26). Autorky referujú o ďalších didaktických princípoch vychádzajúcich z aktuálnych tendencií vo vyučovaní cudzích jazykov a konkretizujú výklad vysvetleniami a príkladmi komunikačných úloh. Osobitná pozornosť sa venuje pojmu „autenticita“ alebo „autenticita“, pričom sa konštatuje, že autentické aktivity a materiály by mali byť základnou súčasťou výučby jazykov. Autentické materiály sú také, ktoré „neboli vytvorené a pôvodne určené na výučbu“ (s. 26) a ich výhoda spočíva v motivačnom potenciáli, v možnosti flexibilného použitia a v prepojení s reálnym uplatnením jazyka v komunikačných situáciách. Vysvetlenie teoretickej bázy dopĺňajú konkrétne príklady takýchto úloh a aktivít.

Kapitola *Vybrané aspekty rozvoja viacjazyčnej a plurikultúrnej kompetencie v kontexte prípravy na maturitnú skúšku* (s. 31 – 41) sa sústreďuje na otázky kultúrnej a plurikultúrnej kompetencie a objasneniu pojmov „mediácia“, „receptia“ a náplne tzv. mediálnych činností. Autorky vychádzajú z definícií a z deskriptorov obsiahnutých v SERR, 2017 a v SERR DV, 2022 a sledujú postupné konkretizovanie náplne týchto druhov aktivít, ako aj rozširovanie terminológie, a to konkrétne o pojem mediálne stratégie. Uvádzajú aj dva konkrétne príklady úloh z oblasti ústnej mediácie a písomnej mediácie (s. 35 – 37). Zamýšľajú sa aj nad otázkou, ktorý segment kultúry je dôležitý pre úspešné zloženie maturitnej skúšky a prichádzajú k záveru, že „kultúra krajín študo-

vaného jazyka je dôležitou súčasťou maturitnej skúšky na všetkých úrovniach. Inovovaný štátny vzdelávací program pre dané jazyky však neposkytuje bližšiu špecifikáciu, čo by si pre jednotlivé úrovne mali študenti z tejto oblasti osvojiť“ (s. 40).

Posledná, štvrtá kapitola s názvom *Ďalšie inovatívne trendy vo výučbe cudzích jazykov nielen pri príprave na maturitu* (s. 42 – 49) presahuje svojím obsahom problematiku vyučovania maturitných tém a venuje sa možnostiam využitia tzv. krátkych textov v didaktike cudzích jazykov, čo však nemusí byť viazané iba na sekundárny stupeň vzdelávania. Koncept „krátkosti“ možno opísať prostredníctvom všeobecných jazykových črt a prejavuje sa v širokej škále oblastí komunikácie. Vyznačujú sa ňou (t. j. krátkosťou) určité textové žánre, ktoré z hľadiska didaktického využitia majú tú vlastnosť, že sú pre učiacich sa atraktívne, takže majú predpoklady „prispieť k zvýšeniu angažovanosti a motivácie učiacich sa“ (s. 43). Príkladmi sú texty z oblasti reklamnej komunikácie alebo paremiologické útvary, ale aj iné typy textov, napríklad logo, slogan. Ich výhoda vo vyučovaní jazykov spočíva v autenticite, zábavnosti a v prepojení jazyka a kultúry. Krátke texty môžu byť „zaujímavým doplnením a oživením pracovných listov“ (s. 43) a ich využívanie patrí k inovatívnym trendom vo výučbe cudzích jazykov.

V *Závere* autorky apelujú na flexibilné použitie svojho diela, konštatujúc, že „hoci je publikácia poňatá ako jeden celok“ (myslia tým na 2. časť) „každá kapitola ponúka aj možnosť uchopiť témy jednotlivo, podľa záujmu a potrieb čitateľa“ (s. 50). Ďalej uvádzajú zoznam bibliografických odkazov, ktorý má hodnotu prehľadu aktuálnej domácej a zahraničnej literatúry, užitočného pre čitateľa zaujímajúceho sa o niektorú z tém hlbšie.

Na publikačnom projekte oceňujeme jeho aktuálnosť a využiteľnosť v praxi. Publikácia (jej obidva diely) je užitočná pre učiteľov maturitných ročníkov na stredných školách, zvlášť na cvičných školách, a aj pre vysokoškolských študentov učiteľských programov so špecializáciou na jeden z uvedených románskych jazykov. Môže im slúžiť ako praktická pomôcka pri príprave na pedagogickú prax, pretože im ponúka prostriedok na rozvíjanie vlastných učiteľských kompetencií a nasmeruje ich k sebareflexii svojej vyučovacej skúsenosti. Navyše je inšpiratívna aj pre učiteľov na vysokých školách, pretože môže slúžiť ako doplnujúci učebný materiál na didakticky orientovaných akademických predmetoch v učiteľských jazykovo zameraných programoch. Oceňujeme aj význam predložených úloh, ktoré môžu slúžiť ako doplnujúci materiál pri príprave na maturitnú skúšku, a to rovnako pre potreby učiteľov, ako aj učiacich sa.

Na záver ešte treba dodať, že obe publikácie vydala Univerzita Komenského v Bratislave s podporou Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu

regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje a sú dostupné na internete, čo uľahčuje ich prístupnosť pre zainteresovaných pedagógov a pre študujúcu a odbornú verejnosť.

doc. Mgr. Renáta Bojničanová, PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave
Pedagogická fakulta
Ústav filologických štúdií
Katedra románskych jazykov a literatúr
Račianska 59
813 34 Bratislava
bojnicanova@fedu.uniba.sk